

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Ivre Ac Potestate Romanorum Pontificum,
Imperatorum, Regum ac Episcoporum**

Alvarez Guerrero, Alfonso

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 A 2069

De bello iusto & iniusto. cap. xli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63477)

etiam pro praelato constituere actorem, vel syndicum, ff. quod cuiusque vni. l. sicut mancipium. Et capitulum an possit constituere vicarios generales, vel speciales sede vacante, vid. in Clem. j. de foro compe. & vid. in x. q. ij. par. Et potest constituere vicarium vnum ex canonicis de eo capitulo, vt per Card. in Clem. statutum, de elect. † De vicario domini Papæ, vid. in x. q. & de alienatione rerum ecclesiasticarum vide tracta. de empt. & vendi. vol. j. fol. 222. Quid sit mons pietatis, vid. tractatum Thomæ de Vio in volum. x. tractatum, fol. 175. & ibi. in fol. 172. videbis tractatum de cambijs. † Et de virtute, & viribus iuramenti vid. optimum tractatum in volumine tractatum, volum. j. fol. 136. Et de vnione ecclesiarum vid. tractatum in volum. xj. fol. 279. Et de pensionibus vid. tractatum in volumine xj. fol. 150. & alium tractatum in d. volum. xj. fol. 192. & vide infra in cap. de pensionibus ecclesiasticis. Et de monte pietatis, & de cambijs vide infra in c. de vluris.

DE BELLO IVSTO, ET INIVSTO.

Cap. XLI.

S V M M A R I V M.

- 1 Human generis calamitates à bello orta sunt, inuentæ q. seruitutes.
- 2 Quæ, & quot sint belli species.
- 3 Pro iusto bello indicendo quæ requirantur.
- 4 Gothorum historia.
- 5 Vbi deest superior de iure, vel de facto, ad Papam recurrendum est.
- 6 Hodie virum inter Christianos bellum dici possit licitum.
- 7 Militare peccatum non est, nisi propter prædam militatur.
- 8 Interficiens aliquem in bello licito an teneatur in foro conscientie.
- 9 Bellum tripliciter committitur.
- 10 Bellum, quod ad offensam fit, nullo iure licitum est.
- 11 Bellum, quod pro gloria, & imperio fit, an sit de iure naturali.
- 12 Mandare potest Papa infidelibus, quod admittant prædicationes Euangelij in terris sua iurisdictionis.
- 13 Hodie per Christi aduentum iurisdictiones, dominia, honores, atque

que potestates, quæ penes infideles erant, in Christianos translata sunt.

- 14 Ad indicendum bellum hodie inter Christianos quæ, & quod requirantur.
- 15 Propter delictum domini negligentis iustitiam facere, contritam terram, & omnes gentes subditas sibi potest indicere bellum: item & depredari.
- 16 Melius est hostem in domo sua inuadere, quam in domo propria bellare.
- 17 In Imperatore semper præsumitur causa legitima.
- 18 Clericus missam celebrans si ab aliquo inuaditur, & se defendendo aggressorem occidat, an poterit ad altare redire, & officium perficere.
- 19 Habentes commercia cum Saracenis, vel ei præstantes subsidium, vel consilium tempore guerræ, non solum excommunicati sunt, verum etiam iram Dei incurrunt.
- 20 Dux, vel Marchio bellando contra ecclesiam captus an testari possit.
- 21 Qui pro defensione sua, verumq; suarum bellum mouet, licite dicitur id agere.
- 22 Plus Deum, quam hominem timere debemus.
- 23 Sceleratis præstare auxilium prohibitum est.
- 24 Vassalli non defendentes dominum in prælio an feudo priuati possint.
- 25 Quæ, & quotuplex sint causæ, propter quas princeps iustus impetrit indicere bellum.
- 26 Mala quælibet tolerare debemus, quam malo consentire.
- 27 Quid contineatur sub pugna nomine: item & prælij.

Ella ¶ quia fuerunt causa primarum calamitatum humani generis, inuictissime princeps, vt per Bald. in l. j. C. de fer. fug. per tex. in authen. quib. mo. natu. effici. leg. colla. vij. & quia bellum seruitutem inuenit, vt in l. hostes, ff. de capti. vbi legitur: Ab hostibus autem captus seruus est hostium. Alij dicunt, quod de iure diuino est inducta seruitus, & non esset hodie seruitus, si ebrietas non fuisset, vt in c. sexto die, xxxv. distin. manebat autem ante, quā

quàm vinum inueniretur, omnibus inconcussa libertas. Et quia bellum inter Christianos est perditio animæ, & corporis, & substantia, vt in C. per glo. publicæ lætitiæ, in l. j. lib. xij. & per Bald. in l. vnica, C. de cadu. tollen. & per Archid. in c. noli, xxij. q. j. per text. in authen. de armis, in princ. scripsi tractatum de bello iusto, & iniusto tuę Maie-
 stati dedicatum. Et audeo scribere, quia etiam minus bene dicta profunt; incitant enim alios ad inuestigationem perfectam. Cupio igitur corrigi, & suppleri; charitas enim incitat me ad laborem, vt via aperiatur, per quam inducatur intelligentia. Hoc igitur ordine procedam, vt discutiamus, vtrum aliquod bellum possit dici licitum inter Christianos. Secundo dicemus, quod bellum tripliciter committitur, aut pro offensa, aut pro defensione, aut pro gloria. Tercio, quod bellum est licitum, si geritur per Christianos contra infideles. † Quarto dicemus, quod ad bellum iustum indicendum tria requiruntur, scilicet iusta causa bellandi, autoritas indicendi bellum, & intentio recta. Et dicemus, in quibus casibus Papa possit indicare bellum, & vtrum clericis licitum sit bellare. Et vtrum sit licitum bellantibus vti in insidijs. Et vtrum liceat in diebus festiuis bellare. Et vtrum habens iustum bellum teneatur desistere a bello, hoste iniquo offerente satisfactionem. Et dicemus aliqua de tregua ad tempus præstita, discordia nondum finita. Et quia diffidatio debet præcedere bellum, aliqua de diffidatione dicemus. Et vtrum domini, qui bella gerunt, possint inuicem componere de damnis, & iniurijs subditorum eis inconsultis. Et dicemus, quod quando bellum iustum est, omnes capiuntur, & spoliuntur, & spoliatis dominus rei sit. Et dicemus, an liceat principi Christiano in bello iusto vti auxilio infidelium. Et dicemus, an Imperator, vel aliquis Christianorum possit inire pacem, vel longas inducias cum Saracenis, vel Turcis sine consensu summi Pontificis. Et pro complemento tractatus dicemus, an iuste liceat Catholico Imperatori, & Catholico Regi nostro indicare bellum publicum in occurrenti calamitate, ius sibi, & iustitiam ministrando; quia hic est finis libelli nostri, cum iuste debellare sit iuste iudicare.

† In primis igitur est considerandum, quot sunt species belli. Et docto. dicunt, quod sunt septem. Primum Romanum. Secundum iudiciale. Tertium præsumptuosum. Quartum licitum. Quintum temerarium. Sextum voluntarium. Septimum necessarium; ut per Hostiens. in Summa, in tit. de treg. & pa. & per docto. in c. j. de homic. in vj. Sed primum bellum fuit supernum; & de illo dicere non est nostrum, sed relinquo beatis Theologis. Secundum bellum fuit naturali instinctu inductum, quo cuncta animalia sunt edocta. Ex illo enim cuncta animalia, quæ in celo, terra, mariq; nascuntur, vicissim bellant; & præcipue illa, quæ ad prædam, & deuorationem intendunt, ut sunt aues rapaces, leones, & similia, & infiniti pisces maris. Et de hoc bello habemus in l. j. cum ardetes, ff. si quad. pau. fec. di. Aliud bellum fuit supernaturale, & miraculosum inter Esau, & Iacob, qui pugnaverunt adiuicem in utero matris suæ, significauitque pugna eorum pugnam gentilium, & Christianorum, ut Genes. xxv. sed aduerte, quod de bello vero, & proprio tractare intendimus. Et bellum verum, & proprium solus Imperator indicit autoritate Cæsarea in eum translata per Romanum populum, ut per tex. & Bart. in l. hostes, ff. de capt. & post. reuer. iuncta glo. mag. dum dicit, accipiendum populum Romanorum in hac materia pro toto Imperio Romanorum. Et ideo si aliquis bellum indicit contra alium Regem, tale bellum ex neutra parte causat seruitutem: quia tale bellum fuit à iure gentium introductum, successiue iure ciuili postea confirmatum. Ante quod bellum omnes homines liberi, & legitimi nascebantur: sed ipsum bellum introduxit seruitutem, ut in l. ex hoc iure, ff. de iustitia & iure, & in Auchen. quibus modis natura, efficiantur legitimi. collatio. vj. & institut. de iure person. §. seruitus, & in l. naturalem, §. fin. ff. de acquir. rer. domin. Sed hodie de consuetudine, quæ potius dicenda est corruptela, omnes Reges vnus contra alium indicunt bellum ad inuicem pro libito voluntatis, inconsulto Romano Pontifice, & inconsulto Imperatore, & inter eos habetur pro bello proprio, & vero, contra ordinationem ecclesiæ, & contra maiestatem Imperatoris.

peratoris. Sed ille, qui praparat exercitum sine iussu Imperatoris, incidit in l. Iuli. maiesta. l. lex xij. tabularum, ff. ad leg. Iul. maiesta. Sed Rex Hispaniarum potest indicare bellum publicum, & verum, ius sibi, & iustitia ministrando; quia de iure non recognoscit superiorem, vt est gloss. aurea, & notabilis in c. Adrianus, ij. lxij. distinct. vbi legitur: Reges Hispaniarum cum non subessent Imperio, regnum ab hostium faucibus eruerunt. & Oldra. in consi. lxx. dicit: Hispani terram illam per arma ab infidelibus acquisiuerunt. Et dicunt docto. in c. per venerabilem, qui filij sunt leg. quod Rex Hispania, Francia, & Anglia de facto non recognoscunt superiorem, vid. Alber. in l. cunctos populos, de summa Trini. & fide cath. Sed pro Rege Hispania, quod de iure non recognoscat superiorem, gloss. est aurea, & sing. vt dixi, in d. c. Adrianus, & est text. in l. xvij. primæ partitæ, tit. v. † Et altius historiam recensendo, veritas sic se habet: Primi quidem Gothorum Reges Athanaricus, vel secundum alios Alaricus, à quibus Catholicus Imperator noster indubitata trahit originem, ex grata Honorij Imperatoris concessione Hispanias viriliter aggressi sunt, & Vandalos, Sueuosq; qui eas tunc temporis tyrannice, & contra Imperatoris voluntatem occupatas tenebant, forti animo debellando eos ab Hispanijs expulerunt, & in Africam fugere coegerunt. Et ex tunc postquam Hispanicam Monarchiam adepti sunt, vsque ad tempora nostra Reges Gothi regnauerunt, & in sempiterna secula regnabunt, eo quod iuste, & non tyrannice initium ex prædicta Honorij Imperatoris concessione habuerunt. Quamobrem in temporalibus superiorem non recognoscunt. Tunc verò construxerunt sacra templa, & ecclesias, vbi diuina officia celebrarentur, dotemque eis constituerunt, & ornamenta plurima ministrarunt: ex quo ius patronatus in eisdem ecclesijs præsertim cathedralibus acquisierunt, & specialiter sibi reseruauerunt, vt in c. nobis, & c. præterea, de iur. patro. & c. Eleutherius, xvij. q. ij. & c. Frigentius, xvj. q. vij. & c. pia mentis, & c. filijs, & cap. monasterium, de quo vide Archi. in c. lectis, lxij. distinct. & Bal. in proce. decretaliū, in §. Rex pacificus. & Doctorem Pala-

Palacios ruuios virum magnæ authoritatis in tractatu suo de beneficijs in curia vacantibus, §. viij. (vt dixi in tractatu de Concilio, c. xliij.) Sed collige vnum notabile verbum, † quod vbi deest superior, de iure vel de facto recurrendum est ad Papam ex potestate generali, quàm à Deo recepit; quia succedit, vt faciat iusticiam. ita Panor. in c. & si necesse, de dona. inter vir. & vxor. Sed aduerte, quod Imperium est à Deo; & tripliciter probatur, primò permissiue, secundo adprobatue, tertio formaliter, & effectiue; vt dixi in libro meo de administratione iustitiæ in regula de Imperio, & Imperatoris potestate. Et ecclesia approbat Imperatorem, vt in Clemen. venerabilem, de elect. & ibi docto. & vnicus est in orbe, qui præsit Regibus, vt in l. de procatio, ad leg. Rho. de iactu. & est princeps principum, vt per Cardi. & docto. in Clemen. vna, de iureiuran. & dicitur vicarius Christi in temporalibus, vt per Bald. in l. j. C. de iur. iur. annul. His præmissis considerandum etiam est, † vtrum hodie aliquod bellum possit dici licitum inter Christianos, quia militare videtur alienum ab Evangelica disciplina, & omnis militia vel ob iniuriam propullandam, vel propter vindictam inferendam est instituta; iniuria autem vel à propria persona, vel à socio repellitur: quod vtrunq; Evangelica lege prohibetur, cum scriptum sit Matth. v. Si quis te percussit in vnam maxillam, præbe ei & alteram. & iterum: Qui angariauerit te mille passus, vade cum eo duo millia. Item cum Apostolus dicat ad Romanos xij. Non vos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Item cum Petro gladio magistrum defendenti Christus dixerit Matth. xxvj. Conuerte gladium tuum in vaginam: an putas, quod non possum rogare patrem meum, &c. Denique sicut de beato Andrea legitur, quod cum fieret concussus populorum, vt de manibus iniqui iudicis eum eriperent, & ab iniuria mortis illum defenderent, ipse rogabat eos, ne suum martyrium impedirent; quid aliud monemur, quàm sicut proprias, ita & sociorum iniurias patienter tolerare, nec ad arma concurrere, sed eorum exemplo ad similia perferenda animum præparare? Item cum in Deut. dicatur: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit domi

Dominus: in his omnibus quid aliud præcipitur, quam ut vindictæ delinquentium diuino referentur examini? Cum ergo (ut supra dictum est) militia videatur instituta ob iniuriam propulsandam, vel propter vindictam inferendam, & vtrumque Evangelica lege prohibeatur, apparet, quod militare peccatum est: poena etenim non infligitur nisi pro peccato. Sed à Domino indicitur poena bellantibus, secundum illud Matth. xxvj. Omnis qui accipit gladium, gladio peribit; ergo omne bellum est illicitum. Sed supradicta præcepta magis sunt ad præparationem cordis, quam ad opus, quod in aperto sit: ut teneatur in secreto animi patientia cum benevolentia; & ostenditur liquidò, dum Dominus Iesus per exemplum singulare patientiæ cum percuteretur in faciem, respondit: Si male loquutus sum, exprobra me de malo; si autem benè, quid me cedis? Nequaquam igitur præceptum suum, si verba intuemur, impleuit, neque enim præbuit alteram partem, sed potius prohibuit, ne faceret, & ne iniuriam augeret: tamen paratus aduenerat non solum percuti in faciem, verum etiam pro his, à quibus patiebatur, crucifixus occidi, pro quibus ait in cruce pendens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Nec Paulus Apostolus præceptum Domini videtur implevisse, ubi percussus etiam in facie dixit Principi sacerdotum: Percutiat te Deus paries dealbate: sedes me iudicare secundum legem, & contra legem iubet me percuti? Et cum à circumstantibus diceretur: Iniuriam facis Principi sacerdotum; irridens eos admone-re voluit, quod dixerit, ut qui sciperent, etiam intelligerent, etiam destruendum esse in aduentum Christi parietem dealbatum, hoc est, hypocrisim sacerdotij Iudaorum. ait quippe: Nesciui fratres, quia princeps est; scriptum est enim: Principi populi tui non maledices. Cum proculdubio, qui in hoc populo creuerat, atque in lege fuerat eruditus, illū principem sacerdotum nescire non posset. Sunt ergo ista præcepta patientiæ semper in cordis præparatione retinenda: ipsa quoque benevolentia, ne reddatur malum pro malo, semper in voluntate complenda. Sed disciplina Christiana non omnia bella prohibuit, debent enim seruari

seruare bellatores regulam Ioannis Baptiste militibus datam: neminem scilicet concutatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris, vt Lucas in c. iij. sui Euangelij testatur. † Ideo militare (vt dixi) non est peccatum, nisi propter pradam militetur, & vt milites pradam non faciant, stipendia sunt eis constituta. vltra quod si aliquid extorserint, tanquam calumniatores, & concussores damnabuntur. Vnde Augustinus in sermone de puero Centurionis ait: In bellicis armis multi Deo placere possunt: in his erat sanctus ille Centurio, qui Domino dixit: Non sum dignus, vt intres sub tectum meum. In his erat sanctus Dauid, cui Dominus tam magnum perhibuit testimonium. & etiam habetur ista litera in c. noli exilium xxij. q. j. Et in ista bella gerebantur à filiis Israel contra Amorrhæos: innoxius enim transitus negabatur, qui iure humanæ societatis æquissimo patere debebat. & Iudith iuste interfecit Holofernem pro liberando populo suo. Et arma fuerunt instituta, vt vita hominum corrigatur, text. est iuncta glo. in c. non frustra, xxij. q. v. Et potest aliquando homo occidere hominem sine peccato, vt miles hostem. ita Augusti. de libero arbitrio, libro primo. & ista verba sunt canonizata in c. si homicidium, xxij. q. v. vbi habetur: Cùm homo iuste occiditur, lex eum occidit, non tu, similis tex. in c. de occidendis, ead. q. & caus. vbi legitur: De occidendis hominibus, ne ab eis quispiam occidatur, non mihi placet consilium, nisi forte sit miles, aut publica functione teneatur. Et Christus insinuans arma ad regnum huius mundi pertinere, interrogatus à Pilato an Rex esset, ait: Regnum meum non est de hoc mundo; si enim esset de hoc mundo, ministri mei vtique decernerent, vt ego non traderer Iudæis. Et est considerandum, quod à principio bella in genere humano introducta fuerunt à iure gentium, & ius gentium naturale dicitur, cùm ipsum sit semper bonum, & æquum, sicut ius naturale, vt instit. de rer. diu. §. singulorum. & ff. de iusti. & iur. l. pen. & l. ex hoc iure gentium introducta sunt bella. & aliqui dicunt, & bene, quod illa lex intelligitur de bello licito, non de illicito: quia cùm ex bellis oriantur incendia, &

omnia

omnia mala, vt ff. ad leg. Jul. de vi. publi. l. quoniam multa
 in authen. de armis, in princ. colla. vj. ius gentium bonum,
 & æquum non introduxit iniustum bellum. & licet ex bel
 lo licito oriantur multa mala, non debent considerari ma
 la, quæ in consequentiâ veniunt, sed considerandum est,
 quod principaliter agitur, scilicet bellum licitum, iuxta no
 tata in l. si quis nec causam, ff. si cert. pet. per Cyn. & Iaco.
 But in l. cū proponas, C. de dolo. Ex quo sequitur, quod
 interficiens aliquem in bello licito, non tenetur in foro con
 scientiæ, nec delinquit (vt iam dixi) cū faciat lege per
 mittente, text. est sing. in c. miles, xxij. q. v. & vide de hoc
 etiam Inno. & Io. And. in c. petitiō, de homi. † Sed aduer
 te ea, quæ superius diximus, quod bellum tripliciter com
 mittitur, aut pro defensione, aut pro offensa, aut pro gloria.
 Primo potest dici bellum iustum tam de iure gentium, quàm
 civili, quàm etiā de iure diuino, diuersis respectibus. Nam
 aut consideramus inclinationem, & illa est de iure natura
 li; quoniam ex principijs naturalibus habemus inclinatio
 nem ad exclusionem cuiuscunq; oppugnationis, vt patet
 in animalibus brutis, ff. si quad. pau. fec. dic. l. j. §. cū arie
 tes. vnde iura dicunt, quod defensio est de iure naturali, vt
 ff. ad leg. Aquil. l. iij. in princ. & l. scientiam, §. qui cū ali
 ter, cum glo. quæ dicit, defensam esse permissam à iure ci
 uili. patet etiam in c. ius naturale, j. dist. vbi repulso vio
 lentie ponitur inter ea, quæ sunt de iure naturali. itē patet
 in Clem. pastoralis, de re iud. Aut nos consideramus recti
 tudinem instinctus, quæ prouenit ex ratione; & illa est de
 iure gentium, cū ratio sit communis solis hominibus, &
 non brutis. Aut consideramus confirmationē, & approba
 tionem defensionis, per respectū ad animam; & ista est de
 iure diuino, vt patet in Clem. si furiosus, de homic. vbi de
 iure canonico permittitur talis defensio, nec incurritur a
 liqua irregularitas ex homicidio commissio, multo ergo min⁹
 contrahitur peccatū, cū facilius contrahatur irregularitas.
 Si ergo permissa est de iure canonico, similiter de iure diui
 no, cū ius canonicū subalternetur diuino, & tēdat ad eundē
 finē. Itaq; de iure diuino bellū est permissū, vt patet in d.
 Clem. si furiosus, de homi. Itē patet, quia de iure diuino li
 citum

citum est defendere proximum à morte, vt in c. ipsa pietas,
 xxiiij. q. iij. & dilectio proximi includit dilectionem sui,
 quia sicut charitas est in diligendo proximum, ita in dili-
 gendo seipsum: defensio ergo sui ipsius tendit in charita-
 tem, igitur de iure diuino permessa, cuius precepti finis est
 charitas, vt in c. charitas, de pœnit. distinct. ij. & Aposto.
 Plenitudo legis est dilectio. Et tertius etiam potest occi-
 dere aggressorem proximi, si alias iniuriam nō potest pro-
 pulsare, vt in c. quis potest, & c. Maximianus, xxiiij. q. iij.
 io Circa secundum ¶ de bello, quod sit ad offensam, illud
 nullo iure est licitum: quia non ius, sed nefas dicitur, l. vi-
 vim, ff. de iust. & iure. Aliquando tamen permittitur à iu-
 re ex causa, vt in l. j. C. quando liceat vni. sine iu. se vende-
 ubi ponuntur casus, in quibus non expedit, quod aliquis
 iudicem adeat, sed propria auctoritate potest ius sibi dice-
 re, etiam occidendo, scilicet in nocturno depopulatore a-
 grorum, & in latrone platearum, & in desertore militie, &
 in illis non est licita defensio, vt per Bal. & Paul. ibi, & vid.
 text. in l. furem nocturnum, ff. de sicarijs. & vid. Iaso. in l. i.
 de actio. in princ. Et si aliquis minatur alicui, quod ipsum
 interficiet, minatus potest prœuenire, & illum impune oc-
 cidere per rationem, quæ ponitur in d. l. j. melius est enim
 occurrere in tempore, quàm post exitum vindicare. quod
 intellige secundum Paul. ibi, si minans erat solitus minari
 suas executioni mandare: quia non debet expectare se
 percuti. & adde, quod notatur extra de homi. c. significa-
 sti, quia illata percussio non potest temperari. Et milites
 transferentes se ad hostes possunt à quolibet impune capi,
 & resistentes possunt impune occidi, vt publici latro-
 nes, text. est in l. ij. eod. tit. ¶ Circa tertium bellum, quod
 fit pro gloria, & imperio, non animo defendendi, vel of-
 fendendi principaliter, sed animo subiugandi, tale bellum
 de iure naturali non est: quia talis instinctus non est à
 pud animalia ratione carentia. Sed aliquando tale bellum
 potest esse licitum de iure diuino, vt si gereretur per fide-
 les contra infideles, iuxta notata per Inno. in c. licet, de
 voto. sed tunc tale bellum potius tendit in charitatem,
 quàm ad gloriam, scilicet vt eos reducat ad fidem: quia
 aut i
 vt in
 re, l. v.
 §. qu
 de v
 bel
 cunq
 quen
 natu
 ria in
 de pa
 c. & si
 omne
 tento
 desce
 pugna
 non
 hoste
 de ca
 omne
 in ha
 mand
 cator
 omni
 si ipsi
 que p
 vide l
 fidei
 suis p
 Deut
 gente
 tuas,
 Et ad
 nec h
 tum C
 nim r
 vt in
 lxxij.

aut ipsi impugnant Christianos, & tunc non est dubium,
 vt in c. dispar. xxij. q. viij. quia licitum est vim vi repelle-
 re, l. vt vim. ff. de iust. & iur. & ff. ad leg. Aquil. l. scientiam,
 §. qui cum aliter, de senten. excomm. c. si vero, l. j. C. vn-
 de vi. & etiam si velint viuere in pace. Aliud dico, quod
 bellum debet eis inferri, quia verisimile est, quod quando-
 cunque oportunitatem habebunt, oppugnabunt, & perse-
 quentur Christianos, & ecclesiam; nam hoc videtur in eis
 naturaliter inesse. vnde dicit Magister in scholastica histo-
 ria in c. de fuga Agar, quod illud, quod scribitur Gen. xvj.
 de patre eorum Ismael, à quo ipsi descendunt, notatur in
 c. & si Iudæos, de Iud. & Saræ. scilicet manus eius contra
 omnes, & manus eorum contra eum, in regione fratrum
 tentoria figet: verificatur in Saracenis, qui de genere suo
 descendunt. Nam ipsi pugnant contra omnes, & omnes
 pugnant contra eos; & ideo nunquam sunt in pace: ideo
 non est eis indulgendum, vt in c. noli, xxij. q. j. & tanquam
 hostes fidei ipso iure sunt diffidati, vt per Alex. in l. hostes,
 de cap. Et licet non debeant infideles cogi ad fidem, quia
 omnes libero arbitrio relinquendi sunt, & sola Dei gratia
 in hac vocatione valeat, c. de Iudæis, xlv. distinct. † tamen
 mandare potest Papa infidelibus, quod admittant prædi-
 catores Euangelij in terris suæ iurisdictionis. Nam cum
 omnis creatura rationalis facta sit ad Deum laudandū,
 si ipsi prohibent prædicatores prædicare, peccant; ideo-
 que puniendi sunt, ita Innoc. in c. quod super, de voto. &
 vide Panorm. in c. sicut Iudæi, de Iud. Et dixi, quod hostes
 fidei ipso iure sunt diffidati: Ratio est, quia in prouincijs
 suis per idololatriam blasphematur Deus; & scriptum est
 Deutero. c. xij. Subuertite omnia loca, in quibus coluerūt
 gentes Deos suos, dissipate aras eorum, & confringite sta-
 tuas, & disperdite idola, & nomina eorum de locis illis.
 Et aduerte, † quia hodie non est iurisdicatio, nec dominiū,
 nec honor, nec potestas penes infideles: nam per aduen-
 tum Christi translata sunt in Christianos: transfertur e-
 nim regnum de gente in gentem propter iniustitias suas,
 vt in c. si de rebus, xxij. q. vij. de quo vide Oldra. in confi.
 lxxij. & in d. c. si de rebus, legitur: Auferetur à vobis re-
 gnū,

gnum; & dabitur genti facienti iustitiam; & labores ini-
 storum pij edent. & Cardin. sancti Sixti in sua Summa de
 peccatis tractando breuiter de bello dicit: Bellum ius-
 tum ex propria ratione constat esse peccatum mortale.
 14 † Et hodie inter Christianos ad iustum bellum proprium
 & verum indicendum tria requiruntur, scilicet, prima
 iusta causa bellandi, secunda auctoritas indicendi bellum
 tertio recta intentio, vt in c. iustum est bellum. & c. dom-
 nus noster, xxiiij. q. ij. & in c. quod culpatur, xxiiij. q. ij.
 legitur in c. quod, ead. causa & quest. Apud veros Dei
 tores ipsa bella pacata sunt, quæ non cupiditate, aut cru-
 litate, sed pacis studio geruntur, vt mali coerceantur, &
 ni subleuentur. Ideo bellum tripliciter contingit in ius-
 tum, vel defectu iustitiæ in causa, vel ex defectu au-
 thoritatis in capite, vel ex defectu rectitudinis in inten-
 tione; quodcumque siquidem eorum defectu acciderit
 bellum redditur iniquum. Et sanctus Thomas in secun-
 da secundæ, in q. xl. scribendo de bello dicit: Conuocatur
 multitudo, quod in bellis oportet fieri, non pertinet
 ad priuatam personam: cum autem cura rei publicæ con-
 missa sit principibus, ad eos pertinet rem publicam ciui-
 tatis, vel regni, & prouinciæ sibi subditæ tueri, & sicut ci-
 citate defendunt eam materiali gladio contra interiores qui-
 dem perturbatores, dum malefactores puniuntur, secun-
 dum illud Apostoli ad Romanos, c. xij. non sine causa gla-
 dium portat, minister enim Dei est, vindex in ira ei, qui
 le agit; ita etiam gladio bellico ad eos pertinet Rempub-
 licam tueri ab exterioribus hostibus. vnde principibus
 citur: Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris
 liberate. & Augustin. contra Faustum dicit: Ordo natu-
 ralis mortalium paci accommodatus poscit, vt suscipiens
 belli auctoritas, atque consilium penes principes sit. &
 d. c. iustum est bellum, legitur: Iustum est bellum, quod
 ex edicto geritur de rebus scilicet proprijs repetendis, &
 propulsandorum hominum causa: iure autem discepta-
 re est iuste iudicare, & bellum pro iniuria propulsanda
 citur, quando quis actualiter non offenditur, sed verum
 mittere offendi dubitat: nam non debet expectare offen-
 sam

sam, sed se pręparare, & offendere, ne offendatur, iuxta
 ea, quę notantur in l. j. C. vnde vi, per glo. & docto. Pau.
 in l. ex hoc iure. & in d. l. j. quando liceat vni. sine iud. se
 vindi. Et princeps potest pugnare extra regnum eligen-
 do pro meliori remedio (vt infra dicetur) cum authoritas
 suscipiendi bellum est in principe. Secundo, requiritur
 causa iusta, vt scilicet ille, qui oppugnatur, propter aliquā
 culpam impugnationem mereatur. vnde Augustinus in
 libro quęstionum ait: Iusta autem bella solent diffiniri,
 quę vlciscuntur iniurias: sic gens & ciuitas plectenda est,
 quę vel vindicare neglexerit, quod a suis improbē factum
 est, vel reddere, quod per iniuriam ablatum est. Sed hoc
 genus belli sine dubio iustum est, quod Deus imperat, qui
 nouit quod quisque facere debet. In quo bello ductor ex-
 ercitus, vel Imperator, vel Rex nō tam author belli, quā
 minister iustitię iudicandus est. Ista verba Augustini sunt
 canonizata in c. dominus noster, xxij. quęst. ij. & ibi dici-
 tur in c. iustum est bellum: Iuste debellare est iuste iudi-
 care; † & ideo deficiente iustitia, potest ciuitas, vel domi-
 nus terrę, qui circa iustitiam est negligens, ab aduersario
 depredari, & etiam possunt depredari omnes subditi do-
 mini, vel ciuitatis. ita Barto. in tractatu repręsalium, q. j.
 num. 7. & Hostien. & Ioan. Andr. in c. j. de treg. & pa. prę-
 missa tamen spiritali gladio, si potest haberi, vt in c. j. de
 iniur. lib. vj. & per Barto. in d. tractatu repręsalium. Et in
 tali bello iusto vasallus debet iuuare dominum, vt per An-
 dre. de Iher. & docto. in tit. in quibus causis seu amitta. in
 vñ. feudo. & etiam tenetur iuuare dominum extra regnū,
 si habeat iustum bellum, pro defensione regni, vt colligi-
 tur ex c. dominus, xxij. q. ij. quia si dominus gentem, vel
 ciuitatem, quę emendare neglexit iniuste facta, petit per
 bellum. & sic eundo contra illam gentem, & ciuitatem ne-
 cessario debet egredi regnum suum; multo fortius, si ini-
 micus Regis veniret ad offensionem iniuste, & Rex pro
 sua iusta defensione veller pugnare extra regnum suum, e-
 ligendo pro meliori remedio non expectare eum in reg-
 no suo, cum authoritas suscipiendi bellum sit in princi-
 pe, vt in c. quod culpatur, xxij. q. j. Erit ergo authoritas

principis in loco, quia si de toto, de parte, seu circumstantijs belli, argum. ff. de pact. l. iurifgentium, §. qui iubet iudicare. & credi oportet experto in arte bellandi, argum. ff. de ventre inspic. l. j. in princ. & parendum est ei in his, quæ ad bellum pertinent, ff. de re mili. l. iij. §. in bello; quia Scipio Africanus (vt expertus) noluit pugnare in Italia, sed traiecit bellum in Africam; sic Agathocles Rex Carthaginiem; sic Metellus in Hispaniam recedens de obsidione Trebitæ alias regiones petendo. Et inter agiturias, & stratagemata præliorum vna principalis est ¶ non bellare in domo propria, sed potius inuadere hostem in domo sua, vt animos hostium contundat prius: quia in primis finibus arcendus est hostis, dicit Seneca in libro primo de ira, ij. charta. Et principum exempla sequenda sunt, vt ff. ad Trebel. l. apud Iulianum, §. Antistia. Et potest princeps desistere à bello contradicentibus subditis, quia apud eum sicut mouendi bellum, ita & desistendi à bello residet autoritas. Causa verò iusta, autoritas, aut intentio recta si defuerit in bello, non bellum, sed inuasio de facto, cædes, rapinaq; est per ea, quæ superius dixi. Et licet præsentia Dei sit vbique, tantum in iusto bello solet adesse certantibus pro iustitia per specialem cōseruationem, & protectionem ipsorum, ita Nicolaus de Lira in c. xx. Deuter.

17 ¶ Sed in Imperatore semper præsumitur legitima causa, iuxta notata per Legistas in l. præscriptione, & in l. fin. C. si contra ius, vel vtil. pub. & per canones in c. quæ in ecclesiis, de constit. Et quando bellum sit indictum ex edicto Imperatoris, est propriè bellum; quia in Imperatorem est translata omnis iurisdictio populi Romani, vt in l. hostes, ff. de capt. & in l. hostes, de verbo. signif. Et si quis diceret, Imperatorem non esse dominum, & monarcham totius orbis, forte esset hæreticus, ita Bart. in l. hostes, de capt. Sed ad occisionem, seu membri debilitationem clericus procedere non debet pro defensione rerum; & hoc sentit Inno. in c. si verò, j. de senten. excommu. & text. in c. qui potest, xxij. q. iij. non ligat clericos; quia, vt dicitur in præsentī cap. clericale officium reddit clericos inhabiles ad pugnandū. Sed benè potest clericus obuiare sine occasione

sione, sed faciat omne illud, quod in se est, sine occisione,
 & membri mutilatione, & sine exercitatione armorum:
 quia in persona Petri, vt diximus, prohibitum fuit clericis.
 † Et si clericus celebrans inuaditur, iuste dimittit celebra- 18
 tionem; & si defendendo se occidit aggressorem, potest
 incontinenti redire ad altare, ac officium perficere. ita Pa-
 norm. in c. clerici, de vita & honest. cler. Et clericus iudi-
 cium exercens ab officio, & beneficio deponitur, vt in c.
 clericus, & c. sententiam, ne cler. vel mona. Ideo aduertant
 Pontifices, quia Moyses ad bella non vadit, vt dicit diuus
 Hieronymus in Leuitico, trāsumptiuē in c. si quis, xxxvj.
 dist. vbi litera dicit: Si quis vult Pontifex esse, non tam vo-
 cabulo, quā merito imitetur Moysen, imitetur & Aaron.
 Quid enim dicitur de ijs? quod non descendunt de taber-
 naculo Domini. Quid autem ei opus erat? vt aut a Deo
 aliquid disceret, aut ipse populum doceret: hæc duo sunt
 Pontificis opera, vt a Deo discat legendo scripturas di-
 uinas, & sapius meditando: aut populum doceat, sed illa
 doceat, quæ a Deo ipse didicerat, non ex proprio corde,
 vel humano sensu, sed quæ spiritus sanctus docet. Est &
 aliud opus, quod fecit Moyses. Ad bella non vadit, non
 pugnat contra inimicos, sed quid facit? orat, & donec o-
 rat, vincit populus eius: si relaxauerit, & dimiserit manus,
 populus eius vincitur, & fugatur. Oret ergo sacerdos ec-
 clesie indefinenter, vt vincat populus, qui sub ipso est, ho-
 stes inuisibiles Amalechitas, qui sunt demones. Itaque
 Moyses in bello pro veritate fidei, licet esset præses, nō va-
 dit ad bellum, nec pugnavit. Sed qui bellis interfuerunt,
 possunt fieri clerici, si interfuerunt in bello licito, nec in-
 terfecerunt, aut mutilauerunt, aut præstiterunt causam
 mortis; & in tali casu dispensatione non indigent. Si ve-
 rō aliquis inter sit bello illicito, & ibi homines sunt occisi,
 etiam si non per illum, imputabitur illi propter culpā præ-
 cedentem, & ita non poterit promoueri, vt in c. vlt. xv. q. j.
 & c. presentium, de cler. paroc. & c. continebatur, de ho-
 mi. Sed credo cum talibus Episcopos posse dispensare,
 dum modo nec mors, nec mutilatio fuerit subsequuta, sci-
 licet per illos promouendos, argum. c. j. ij. de cler. pug. in
 Aa 3   duel.

duel. vide de ista materia in c. xvj. Item bellica exercitia impediuntur clericis propter specialem rationem: nam omnes clericorum ordines ordinantur ad altaris ministerium, in quo sub sacramento representatur passio Christi secundum illud j. ad Corinth. c. xij. Quotiescunq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Et ideo non competit occidere, vel effundere sanguinem, sed magis esse paratos ad propriam sanguinis effusionem pro Christo, imitentur opere, quod gerunt ministerio. Et propter hoc fuit institutum, ut effundentes sanguinem, & etiam sine peccato, sint irregulares. Unde clericis non licet omnino bella gerere, quæ ordinantur ad sanguinis effusionem, in c. nimirum, & c. reprehensibile, xxij. q. viij. & c. minor cum duobus sequenti. & c. de his clericis, & quasi per totum l. distinct. Et aduerte, quia tex. in c. clericum, l. distinct. dicit, quod clericus, qui paganum occidit, ad maiorem gradum peruenire non potest: sed si clericus non potest mortem aliter vitare, potest impune occidere suum aggressorem, ut dixi. Et aduerte, quia ista necessitas debet esse inevitabilis: nam potius aggressor videtur seipsum occidere, quam ab aggressore occidi, ut probatur in Clemen. si riosus, de homic. & ideo nullum peccatum incurrit. Et trum Episcopi, si sacerdotes licite possint interesse bello, vide Cardinalem sancti Sixti in c. si quis vult, xxv. distinct. † Et Papa etiam excommunicationi supponit, excommunicati sunt principes, & alij, qui cum Saracenis tempore guerre aliquod habent commercium, vel eis prestant subsidium, vel consilium: & non solum sunt excommunicati, verum etiam iram Dei viventis incurrunt, ut c. quod olim, de Judæis. Et cum proceditur ad correctionem peccati, non est facienda distinctio inter magnum paruum: in modo tamen coercendi, & puniendi, & in poenarum benè fit differentia, ut in l. servorum ff. de poenis. opti. text. in c. qui contra, xliij. q. i. j. Vnde habetur: Qui contra ecclesie pacem sunt, si dignitate aut cingulum militia habent, nudentur eis. facit tex. in homo Christianus, xl. distinct. ubi dicitur, quod quilibet

delinquentis aggrauat delictum. & scriptum est in lege di-
uina: Ita magnum iudicabis, vt paruum. Ideo legitur in c.
nouit, de iudicijs, quod Papa potest procedere contra Re-
ges ratione peccati, maxime ratione periurij, vel pacis fra-
ctæ, vt in illo text. proceditur contra Regem Francorum;
& debet compellere Reges ad concordiam, & ad pacem re-
formandam, seu ad treguas ineundas, vt in c. placuit, x. di-
stinct. vbi legitur: Qui inimicitias deponere pernicioſa
intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excom-
municatione repellantur. Et inter reges maxime circa pa-
cem, & iuramentum specialius cognoscit ecclesiæ, quia
pax est vinculum charitatis; & ideo vt pax habeatur, de-
bet geri bellum, præcipue ex negligentia Papæ: quia quan-
do principes discordant, debent compellere eos (vt dixi)
ad pacem, seu ad treguas ineundas. & de hoc habetur la-
tissime per docto. in d. c. nouit. † Et si Dux, vel Marchio
facit bellum contra ecclesiæ, captus non potest testari,
quia dicitur captus ab hostibus populi Romani. ita Barto.
in l. qui à latronibus, ff. de testamen. & etiam contra infi-
deles Papa potest mouere bellum, & condere indulgen-
tias pro recuperatione terræ sanctæ, Innoc. in c. quod su-
per, de voto. & in c. omni timore, xxij. quæst. viij. dicitur:
Cœleste regnum à Deo consequitur, qui pro defensione
Christianorum moritur. Idem legitur in c. omnium, xxij.
quæst. v. vide etiam text. cap. fin. de pœn. distinct. v. Terrio
requiritur in bello, vt sit intentio recta, vel vt bonum pro-
moueat, vel vt malum vitetur. vnde Augustinus in li-
bro de verbis Domini ait: Apud veros Dei cultores etiam
ipsa bella pacata sunt, quæ non cupiditate, aut crudelitate,
sed pacis studio geruntur, vt mali coerceatur, & boni sub-
leuentur. Et ad rectitudinem intentionis dicit text. in cap.
quid culpatur, xxij. quæst. j. Nocendi cupiditas, vlciscen-
di crudelitas, implacatus, atq; implacabilis animus, feritas
rebellandi, libido dominandi, & si quæ similia, hæc sunt,
quæ in bellis culpantur. Ideo Ioannes (vt dixi) non iubet
discedere ab armis, & Christus tributa Cæsari monet red-
di: quia propter bella necessario militi stipendiū præbetur.
Potest autē contingere, vt sit legitima causa, & iusta, & au-
thori-

thoritas indicentis bellum, nihilominus propter prauam
 intentionem bellum reddatur illicitum. Ideo dicit Augu-
 stinus ad Bonifac. Bellum autem debet esse necessitatis, ut
 liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Non qua-
 ritur pax, ut bellum exerceatur, sed bellum geritur, ut pax
 acquiratur. Bellum non contrariatur paci, quia illi, qui ius-
 ta bella gerunt, pacem intendunt. Esto ergo bellando pa-
 cificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem vincen-
 do perducas; Beati enim pacifici, dicit Dominus, quoniam
 filij Dei vocabuntur. Itaque hostem pugnantem necessitas
 premit, non voluntas; sicut bellanti, & resistenti vio-
 lentia redditur. Habetur tota ista litera Augustini in c. non
 existimare, xxiiij. q. j. & c. militare. ideo enim bellamus,
 sine iniuria in pace viuamus. & de hoc vide tex. in c. ad A-
 postolicam, de re iudi. lib. vj. & c. debitores, de pignori. Et
 aduerte, quod si quis vult mouere bellum contra habentem
 superiorem, non potest, nisi primo requisito superio-
 re, ut de tali subdito ministret iustitiam: qua denegata sibi
 licet potest mouere bellum. ita Inno. in c. dilectus, de ap-
 pel. & vide de hoc docto. in c. olim, de resti. spol. Et aduer-
 te, quod si ille, contra quem volunt mouere bellum, non
 recognoscit superiorem; si est paratus stare iuri, vel iudi-
 cio arbitrorum, vel bonorum virorum, non debent con-
 tra talem mouere bellum, quia bellum (ut dixi) debet esse
 necessitatis; & illa bella pacata sunt, quæ non cupiditate
 aut crudelitate, sed pacis studio geruntur; ut mali coerce-
 antur, & boni subleuentur, ut dixi. † Sed aduerte, quod
 pro defensione sua & rerum suarum omnibus est licitum
 mouere bellum, nec dicitur propriè bellum, sed defensio,
 ita Inno. in c. olim, de resti. spol. in ij. colum. & cum hoc
 iure sit concessum, non est autoritas principis necessaria,
 & quando quis est eiectus, antequam ad aliena negotia di-
 uertat, licitum est sibi impugnare, ff. de verbor. obliga. l.
 continuus, C. unde vi, l. j. l. prohibitum, de iur. fisci, lib. x.
 cum simi. Causa verò iusta, aut intentio recta, aut autho-
 ritas si defuerint in bello, non bellum, sed inuasio de fa-
 cto, caedes, rapinaque est. Itaque militantibus in bello in-
 sto præmium concessum est, sed si certum est esse iustum,
 quia

quia (vt dixi) in bellicis armis multi Deo placere possunt. Sed militare in bello iniusto, ex propria ratione constat esse peccatum, si certum est esse iniustum; si verò certum non est, subditi principis exercentis bellum excusantur, dicente Augustino in c. quid culpatur, xxij. q. j. Vir iustus, si forte etiam sub Rege, & homines sacrilego militet, rectè potest illo iubente bellare, si quod sibi iubetur, non esse contra Dei præceptum certum est; vel vtrum sit, certum non est. Excusatur ergo subditus in bello, de quo nescit, an sit iustum, ratione obedientiæ. Et vniuersalis ratio, quare obedientia in dubijs excusat, est; quia non est subditorum discutere consilia, diffinitionesque dominorum: sed præsumenda sunt iusta, nisi manifestâ contineant iniquitatem, ita text. in d. c. quid culpatur, & in c. quid ergo, xj. q. ij. Ita quando Rex pro libito voluntatis inuadit prouincias, vel regnum alterius, & non favore Reipublicæ, neque subditi, neque vasalli tenentur eum sequi ad bellandum (vt dixi) & est text. in c. de forma fidelitatis, xxij. quest. v. tenet Panor. in c. licet, ij. de iureiuran. ad finem: ¶ quia plus Deum, quàm hominem timere debemus, vt in c. non enim. & c. si dominus, & c. qui resistit, & c. Imperatores, & c. Iulianus, xj. q. ij. vbi legitur, quòd Imperator Iulianus apostata habebat sub se Christianos milites, quibus cum dicebat, producite arma cum defensione Reipublicæ, obediebant ei, cum autem diceret eis, producite arma in Christianos, tunc recognoscebant Imperatorem cœli, & vide text. in c. j. in tit. hic finitur lex, in vñ. feudo. vbi dicitur, quòd vasallus debet iuuare dominum in bello iusto, quod infert dominus, vel alius ei infert iniuste, idem si sit certum, & dubium. Et si certum est, bellum esse iniustum, non debet iuuare dominum; nam bella iniusta sunt quædam latrocinia, vt per text. & docto. in lex hoc iure, ff. de iust. & iur. ¶ & prestare auxilium sceleratis prohibitum est, vt in l. per omnes, C. de defenso. ciuita. Nec excusatur propter timorem amittendi feudum, vel incurrendi damnum aliud temporale, per ea, quæ superius dixi, & per text. in c. ita ne. xxxij. q. v. vbi habetur: Potius quolibet mala tolerare decernat, quàm in malo cõsensire.

tire. Sed vassallus, qui non habet feudum, tenetur etiam
 adiuuare dominum in bello iusto, quando dominus pro-
 uocatur ad bellum. de quo vide Innocen. in c. sicut, iij. de
 iureiur. & vide Lucam de Penna in tit. ne rustici ad vl-
 lum obsequium deuocentur, lib. xj. & ibi etiam dicit, quod
 quando Rex habet iustum bellum, potest conuocare vni-
 uersum populum ad iuuandum eum: & ego allego text.
 sing. in l. nullus, iij. & ibi Bar. ff. de angar. & per agar. & cur-
 su pub. lib. xij. † Sed vassalli feudatarij specialiter tenentur
 24 iuuare, & defendere dominum in praelio campestri iusto,
 & pro domino pugnare, alias feudo priuantur. Idem erit,
 si dimiserint dominum morantem in ipso praelio vulnera-
 tum non ad mortem, & recesserint ab ipso praelio, text. est
 in c. j. qui. mo. seu. amit. quia vassallus non debet dimittere
 dominum in praelio, etiam si illa dimissio non fuerit noci-
 ua. Et etiam vassalli tenentur iuuare dominum, quando
 guerra est extra regnum: quia vbi est Rex, ibi est territo-
 rium, secundum Andr. & Bald. & Matth. de Afflict. in d. c.
 j. vbi etiam dicunt, quod Rex potest accedere extra terri-
 torium pro vindicanda iniuria commissa in suum subdi-
 tum. Et bellum iustum dicitur, si princeps vult facere
 guerram pro defensione regni sui extra territorium. ita
 Matth. de Afflict. in tit. quæ sit pri. cau. benè amitt. in vbi
 feud. Sed nec ille, qui inceperit iuuare dominum in bel-
 lo iusto, etiam si non sit vassallus, non potest eum relinqui-
 re sine eius consensu. ita Matthæ. de Afflict. in d. c. j. Et est
 tex. in l. nihil naturale, ff. de reg. iur. & not. in l. haeres pe-
 lam, §. si quid, ff. de testamen. & superius in isto c. dixi la-
 tissimè, quod vassallus tenetur iuuare dominum in bello
 iusto extra regnum, ibi videte. Et circa vassallos vide infra
 in c. vj. vbi dicitur, quod qui iustum bellum mouet, non
 solum ab hoste, sed etiam à subditis eum iniuste iuuanti-
 bus potest spolia capere & personas, & subditi non excu-
 santur. Non excludo à subditis milites illos mercenarios,
 qui sub continuis stipendijs alicuius degunt tam pacis
 quam belli tempore: hi siquidem tanquam subditi habendi
 sunt. Faciamus ergo differentiam inter extraneos, qui
 tempore dubij belli inueniuntur prius stipendiati ad bel-
 lica

lica exercitia, & illos, qui tunc conducuntur: nam primi reputantur tanquam conducti ad iusti belli ministerium, & ordo seruiendi, quo subesse regi noscuntur, faciat, vt nō sit eorum discutere de iustitia belli: secundi autem similes sunt illis, qui sub dubio iudice conducere vellent, quos constat nō tūc exponere se periculo iniustitiæ exercendæ. Qui autem siue subditi, siue non subditi audito belli nomine domino specialiter non iubente, nō curantes de belli iustitia ad pecuniæ sonitum currunt extra conscientiæ scrupulos, sunt in statu damnationis æternæ, donec resipiscant, sicut qui currunt ad clades, & prædas non solliciti de iusto, vel iniusto bello, ita Card. sancti Sixti in sua Summa de peccatis scribendo de bello. Sed intellige semper, quod boni vasalli, & subditi etiam non vocati multoties audito belli nomine currunt ad bellum, qui non tenentur discutere, vt iam diximus, consilia dominorū, & Regum: & de voluntate taliū nō possumus iudicare, ideo iudicet ille, qui nihil ignorat: quia bella dominorum præsumenda sunt iusta, nisi manifestam contineat iniquitatem, & nō est subditorum discutere, vt diximus, secreta, & consilia dominorū. † Et multæ sunt aliæ causæ, propter quas²⁵ princeps potest iustum bellum indicare.

Prima est contra prouinciam, in qua per idololatriam blasphematur Deus, vt in c. xij. Deut. vbi legitur: Subuertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes deos suos, dissipate aras earum, & confringite statuas, & disperdite idola, & nomina eorum de locis illis.

Secunda, si à Dei cultu recedatur, vt Deutero. c. xij. vbi legitur: Si surrexerit in medio tui propheta, & dixerit tibi, Eamus, & sequamur deos alienos; propheta ille interficietur, quia loquutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro.

Tertia, si fidelitas temporalis domini deferatur, vt Regum iij. c. xiiij. vbi tres Reges fuerant congregati contra Regem Moab: quia noluit soluere Regi Israel centū millia agnorum, & centum millia arietum cum velleribus suis, quæ solitus erat soluere Regi Israel, & prauaricatus est fœdus, quod habebat cum dicto Rege, recedendo ab
eo,

eo, cuius occasione Rex Israel recensuit vniuersum Israel, misitque ad Iosaphat Regem Iuda, dicens: Rex Moab recessit a me, veni mecum contra eum in praelium, & cæt.

Quarta, si rebellio moueatur contra dominum, vt ij. Regum c. xx. vbi legitur, quod Seba leuabat manum suam contra Regem David, & Ioab oppugnabat eum in Abella, & obsessa est vrbs. Omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur destruere muros; sed mulier sapiens exclamauit, & dixit: Ecce caput Sebæ, & proiecerunt ad Ioab. Et ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe vnusquisque in tabernacula sua. Ioab autem reuersus est Hierusalem ad Regem, fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israel.

Quinta, si malefactor defendatur, vt in libro Iudicum, c. xx. vbi legitur de pugna totius Israel contra tribum Benjamin, quia noluerunt tradere homines de Gabaa post flagitium perpetratum cōtra vxorem viri Leuitæ, sed ex cunctis vrbibus, quæ sortis suæ erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxilium contra vniuersum populum Israel: sed post pugnam non superfuerunt de tribu Benjamin nisi sexcenti viri; quia viginti quinque millia mortui sunt, vt in d. c. legitur.

Sexta, si iniuria fit principi, vel eius legato irrogetur, vt in ij. libro Regum, cap. x. vbi legitur de nuncijs David, quibus Rex Hanon fecit radi dimidiam barbam: quod cum audisset David, misit Ioab, & omnem exercitum bellatorem contra Regem Hanon, & ibi legitur de pugna, & victoria contra Ioab contra Hanon, & Syros. Sed si orator iniustam legationem exercet, bene potest offendi: itaque si aliquis Rex ex Christianis mittat oratores principi tempore guerræ in detrimentum religionis, non est eis indulgendum, neque principi suo, quia non debent obedire domino in rebus illicitis, neque excusantur propter timorem amittendi bona, vel incurrendi damnum aliud temporale, per text. in cap. ita ne, 26 xxxij. quæst. v. † vbi habetur: Porius qualibet mala tollerare decernat, quàm malo consentire, quia plus Deum, quàm hominem timere debemus, c. de forma, xxij. quæst.

quæst. v. facit text. in c. Iulianus, & c. non enim, & c. si dominus, cum sim. xj. q. iij.

Septimo, potest princeps iustum bellum indicare, vt liberetur à solutione iniusti tributi, vt in c. viij. Regum ij. vbi legitur de victorijs David, qui tulit frænum tributi de manu Philistiim, & humiliavit eos.

Octavo, potest princeps iustum bellum indicare, vt amicus ab hostibus eripiat, vt Genes. xiiij. vbi legitur de pugna, & victoria Abraham liberantis Loth extra territorium suum. Et ideo dicit And. de Iser. in tit. hic finitur lex Federici, cap. domino guerram, quod pro recuperanda re subditi iniuriati, & pro recuperanda persona subditi, si captus est, potest dominus indicare bellum, & debet constare per notorium facti permanentis, quod habetur pro vera probatione, vt in c. euidentia, de accusa, & in c. manifesta, ij. q. j. Et quod princeps possit indicare bellum pro recuperanda libertate subditi, text. singu. & vnicus in iure in Authen. vt liberti de cætero, §. hæc similiter, colum. vj.

Nono, princeps potest indicare bellum pro recuperandis finibus regni occupatis, vel turbatis: nam fines non possunt præscribi, & ante aduentum Christi prouinciæ erant limitatæ, vt in c. j. xcviij. dist. Sed bella non erant iusta pro recuperandis finibus, si mouens bellum per trecentos annos nihil super recuperatione tentauit. ad hoc allego tex. peregrinum, in lib. Iudic. c. xj. vbi legitur pugna filiorum Ammon contra filios Israel.

Decimo, iustum bellum inuenitur motum in sacra scriptura contra illum, per quem hostis roboratur, ij. Reg. c. viij. vbi legitur de bello David contra Syriam Damasci, eo quod ferebat auxilium Adar-ezer Regi Soba, vt per commentatorem in libro Numeri c. xxxj. † Sed aduerte, 1º quod bellum est ipsa pugna, & est totum tempus, quo in militia sumus, quam illiterati guerram vocant; prælium verò ipsum tantummodo armorum certamen. hæc Valla. Et bellum sine hoste bellum ciuile vocauit Lucanus.

DE